

de sjællandske Bønder, den sjællandske Landbostand, satte den forhenværende Justitsminister, dannede Grundlaget for den Stilling, han senere kom til at indtage. Havde man ikke valgt ham til Formand for Den sjællandske Bondestands Sparekasse og til Formand for Eksportforeningen og overhovedet sat ham i Spidsen for vore Foretagender, er det jo heller ikke sikkert, at han var kommen til at indtage den høje Stilling, som senere satte ham i Stand til at føre sine Besvigelser saa stærkt igennem og skade baade de sjællandske Bønder og hele Landet i det Omfang, som han gjorde. At dette Slag havde saa stærk moralsk Virkning og virkede saa nedslaaende, at man følte Sorg og Skam derover, kan jo enhver forstaa. Og det erfarede sikkert ogsaa mange.

Men ved Siden af det kom de økonomiske Følger, som næsten udelukkende ramte den sjællandske Landbefolkning, og det var ikke noget lille Tab, som den Gang paaførtes de sjællandske Bønder. Man var maaske ikke lige straks klar over Størrelsen, men at det var stort, vidste man, og man regnede ikke saa meget fejl, da man straks talte om 9 Mill. Kr. Men det blev jo ret hurtigt til 12—13—14 Mill. Kr., og man troede vist en Tid, at Tabet blev større. Men fordeler man Tabet, idet jeg med et rundt Tal anslaaer det til 14 Mill. Kr., paa dem, der lide det, betyder det i Virkeligheden et stort Tab for den enkelte. Tænker man sig det fordelt paa hele den sjællandske Landbobefolkning, Befolkningen udenfor Købstæderne, bliver det 35 Kr. pr. Individ. Men der var ikke nær saa mange om at bære det. Fordeles det paa de ca. 30,000 Sparere, som have Konti i Sparekassen, vil det blive omkring 450 Kr. for hver. Selvfølgelig maatte det virke haardt, men ikke helt lammende. Men værre var det for alle Laantagerne i Sparekassen, at de maatte befrygte det allerværste, at faa deres Prioriteter opsagte og at skulle skaffe nye Laan i en Tid, hvor der var overordentlig vanskelige Pengeforhold. Men man kan nok forstaa, at allerhaardst vilde det ramme de Medlemmer af den sjællandske Landbostand og til Dels Landboerne paa de sydlige Øer, der var Medlemmer af Mejerier, som var Medlemmer af Eksportforeningen. Det havde vel været berettiget, om man havde ment, at de vilde føle sig saa stærkt slaaede til Jorden; at de havde vanskeligt ved at rejse sig i nogen nær Fremtid.

Men tabte man da Hovedet her paa

Sjælland eller resignerede man? Det gjorde man ikke. Men der var en Ting, som det glædede mig, at man heller ikke gjorde: man samlede sig ikke i stærkere og stærkere Anfald paa de styrende, paa dem, der skulde have udøvet Kontrollen med Alberti, eller paa dem, man ellers paa lignende Maade kunde lægge Ansvaret paa. Man samlede sig paa et andet Omraade, nemlig om at sætte alt sit Arbejde ind paa at genrejse Sparekassen. Alt det samlede man sig alvorligt om, og alle de andre Røster, der kom til Orde med Dadel og nedsettende Angreb paa de styrende, dem, der havde en ledende Stilling indenfor Sparekassen og Eksportforeningen, forstummede meget snart.

Nu er det jo ikke sikkert, at det vilde have virket saadan, hvis det havde været en eller anden yngre Institution, der var gaaet i Stykker. For at forstaa, at man tog det saadan her paa Sjælland, maa man have en Forstaaelse af, hvilken Rolle Bondestandens Sparekasse spillede her paa Sjælland, for den var ret enestaaende. Den blev til i en Tid, da det var vanskeligt for Landboere at rejse Penge, da det var vanskeligt at faa Kapitalisterne til at anbringe Penge i Landejendomme, specielt i de mindre. Som bekendt holdt Sparekassen for faa Aar siden 50 Aars Jubilæum. I 50erne og 60erne var det ikke saa let at faa Penge sat i Ejendomme. Man kunde søge længe forgæves. Men det hjalp Sparekassen til. Den voksede, og de gode Tider for Landbruget voksede samtidig, og da Tiderne blev bedre, stillede man andre Fordringer til Sparekassen, og den fyldestgjorde dem. Den Gang Landbrugerne begyndte at slutte sig sammen i 80erne og dannede deres Andelsforetagender, søgte de Sparekassen, og de Mejerier paa Sjælland, der ikke stod i Forbindelse med Bondestandens Sparekasse, ere ikke saa overordentlig mange. I det hele taget søgte alle Landbrugssammenslutninger hen til den Sparekasse, og den skaffede dem Penge og satte dem i Stand til — maaske ikke lettere end det gik i andre Landsdele, det skal jeg ikke kunne sige, men i hvert Fald paa den billigste Maade — at sætte disse Foretagender i Værk. Dette gjorde, at Den sjællandske Bondestands Sparekasse blev noget, som specielt interesserede den sjællandske Landbostand, der følte, at det var Kød af dens Kød, og da den derfor blev slaaet ned af Storbedrageren, er det forstaaeligt, at det kom til at virke paa den Maade, som det gjorde. Alle følte, at det var en Bygning, som tilhørte dem, som de var stærkt